

КОМПЛІМЕНТ ЯК ТАКТИКА «ЗБЕРЕЖЕННЯ ОБЛИЧЧЯ» (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ХУДОЖНЬОГО ДІАЛОГУ)

***Анотація.** Стаття присвячена контекстуально-інтерпретаційному аналізу вживання компліменту як тактики реалізації стратегії «збереження обличчя» співрозмовника. Матеріалом дослідження слугувало сучасне англomовне художнє персонажне мовлення. Комплімент як тактика «збереження обличчя» співрозмовника застосовується у випадку, якщо співрозмовник не впевнений у собі і адресант відчуває потребу підбадьорити його. Підтримка й захист співрозмовника пом'якшують дискомфорт ситуації, покращують стан та стосунки партнерів по комунікації.*

***Ключові слова:** комунікативна стратегія, комунікативна тактика, комплімент, персонажне мовлення.*

Abstract. *The article is devoted to the contextual-interpretive analysis of the use of compliments as tactics implementing the "face-saving" strategy. The empirical data used for the study are taken from modern English fictional character speech. A compliment as a "face-saving" tactic is used if the interlocutor is not confident and the addressee feels the need to encourage them. The speaker's support and protection alleviate the discomfort of the communicative situation, improve its conditions and the relations of communication partners.*

Keywords: *communicative strategy, communicative tactics, compliment, character speech.*

У процесі гармонізації відносин адресант повідомлення зазвичай дбає не тільки про своє «соціальне обличчя», а й про самооцінку співрозмовника, намагаючись за можливістю її поліпшити. У художньому зображеному діалозі висловлювання компліменту активно слугують тактикою реалізації «обличчя-відновлювальної» стратегії, тобто стратегії «збереження обличчя» співрозмовника. «Обличчя», за Е. Гоффманом, є позитивною соціальною цінністю, суспільно безпечним засобом, за допомогою якого кожен член суспільства хоче заявити про себе [5].

В цілому, поведінка комунікантів регулюється наміром, комунікативними / мовленнєвими стратегіями та комунікативними / мовленнєвими тактиками [3]. Стратегія «збереження обличчя» співрозмовника відноситься до стратегій кооперації, які протиставлені стратегіям конфронтації [1]. Як слушно зазначає Н.І. Іванотчак, оцінні експресиви виражають почуття та ставлення, допомагаючи реалізувати інтенцію емпатії, зміни емоційного стану адресата [2, с. 90]. Комплімент як тактика «збереження обличчя» співрозмовника застосовується у випадку, якщо співрозмовник не впевнений в собі і адресант компліменту відчуває потребу підбадьорити його. Комунікативним ходом невпевненого в собі співрозмовника може бути запит-квеситив або асертив, що провокує слухача на заходи зі «збереження обличчя» мовця:

«Of course he disapproves of my books».

«They are beautiful books», said Guy.

«Eric doesn't approve the style. I'm afraid Godfrey has never handled Eric tactfully, that is the trouble».

«Beautiful», said Guy. «I have just been re-reading The Seventh Child. I love particularly that scene with Edna...» [10, с. 190].

Вживання компліменту у випадку, якщо співрозмовник не впевнений у собі і потребує підбадьорення, зарубіжні лінгвісти називають *reassuring tactics*. Такий комплімент формулюється як реагувальний комунікативний хід:

Hugh ended up in a blazer that he said made him look like a game show host. «Too many buttons. All I need is a toupee and a redhead in a backless dress».

«You look great», Julia said seriously [11, с. 87].

У наведеному нижче епізоді комплімент Рут спрямований на «збереження обличчя» співрозмовника, Бели, яка не впевнена в своїй сукні:

«Does me dress look all right, Ruthie?» Bella asked. «It's not creased or anything?» «Your dress is lovely, Bella» [7, с. 400].

Під час бесіди з Кітом, ерудованим парубком з офіцерської родини, перед яким донька рядового, Дженіфер, соромиться, дівчина доходить висновку про те, що вона веде себе дуже невпевнено, що «об неї витирають ноги». Кіт рятує ситуацію, зізнаючись дівчині в своїй симпатії. За допомогою компліменту негативна риса дівчини трансформується в гідність:

«But you were right, I am a doormat».

He lifted his head and eased his arms out, turned on his side with a wince and lay an arm across her. «But that's what's so adorable about you, Jennifer Juniper. You're a natural-born flower child. The genuine article. Full of goodwill and selflessness and compassion, and all those lovely traits most of us don't have, but pretend we do. You never want to hurt anyone's feelings, do you?»

«No», she told him, «I don't like hurting people's feelings» [6, с. 282].

В іншому епізоді комплімент застосовується для «збереження обличчя» пані: вона називає свій вік, а правила ввічливості вимагають висловити недовіру, коли «зріла» пані експлікує його:

«How old», she said, «would you say I was, Mrs. Anthony?» «I should say», said Mrs. Anthony, folding her arms, «you were sixty-four abouts». «Add five years». «Sixty-nine. You don't look it», said Mrs. Anthony. In fact, Mrs. Pettigrew was seventy-three, but she did not at all look the age under her make-up [10, с. 51].

Наступний мовленнєвий обмін ілюструє застосування адресантом компліменту стратегії «збереження обличчя» адресата – Бріджет, яка засмучена після розмови з Магдою. Магда висловила захоплення з приводу зовнішності однокласниці Бріджет Ребекки і здивування від того, що Бріджет одного з нею віку. Том кидається рятувати «обличчя» Бріджет і, судячи з внутрішнього персонажного мовлення, йому це вдається:

«What's going on?» he said. «I'm prematurely ageing», I muttered.

«Oh, for God's sake. It's that bloody Rebecca, is not it?» he said. «Shazzer told me about the Magda conversation. It's ridiculous. You look about sixteen».

Love Tom. Even though suspected he might have been lying still feel hugely cheered up as even Tom would surely not say looked sixteen if I looked forty-five [4, с. 52].

Місіс Брендон, адресант компліменту, використовує стратегію «збереження обличчя» адресата – Ребекки, яка не розуміється на фінансових питаннях і соромиться цього. У цій ситуації стратегія «збереження обличчя» адресата комбінується зі стратегією моніторингу теми. Використання компліменту як зміни теми рятує Ребекку від обговорення небажаної теми:

«So what do you think of the Chancellor's announcement?»

*«Well», I begin confidently, wondering if I could suddenly pretend to spot an old friend across the room. «Dad, I'm sure Rebecca doesn't want to talk shop», says Luke, frowning slightly. «Quite right!» says Mrs. Brandon, and smiles at me. «**That's a lovely scarf, Rebecca**. Is it Denny and George?»*

«Yes, it is!» I say brightly, full of relief at escaping the Chancellor's announcement. «I was so pleased, I got it last week in the sale!» [8, с. 90].

Використання мовцем стратегії «збереження обличчя» ілюструє також наступний діалог, в якому Пірс зневажливо відгукується про сучасних жінок але згадує що він сам розмовляє з молодого жінкою. Намагаючись згладити незручність, він робить їй комплімент:

«And what's your news? You're not married yet?» I asked rather brightly.

*«Good heavens, no! What should I marry on? And women are so terrifying these days and seem to expect so much, really far more than one could possibly give. **Not that I would include you in my condemnation**», he added quickly. «**You look particularly charming today**, Wilmet». He smiled down at me in the provocative way I remembered.*

I was pleased at his compliment for I always take trouble with my clothes, and being tall and dark I usually manage to achieve some kind of distinction [9, с. 5].

Якщо людина хоче зберегти своє «обличчя», гідність, їй щодня доводиться в багатьох ситуаціях «надягати маску» і демонструвати розуміння, солідарність, підтримку співрозмовнику. Тому комуніканти активно керуються стратегією «збереження обличчя» співрозмовника і тактикою, яка її реалізує: компліментом, що демонструє імітація живої бесіди – зображене художнє персональне мовлення.

В художній персонажній комунікації, як і в справжній комунікації, комплімент як тактика «збереження обличчя» співрозмовника застосовується у випадку, якщо співрозмовник не впевнений у собі і адресант відчуває потребу підбадьорити його. Підтримка і захист співрозмовника знімають або пом'якшують можливий дискомфорт ситуації, покращують стан і стосунки партнерів по комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Деде Ю.В. Мітігація VS негативна ввічливість (на матеріалі англомовного художнього дискурсу). *Записки з романо-германської філології*. Вип. 1(44). Одеса, 2020. С.107-115.
2. Іванотчак Н.І. Емпатія та ввічливість у контексті стратегії збереження обличчя *Нова філологія*. No 70. Запоріжжя, 2017. С. 86-91.
3. Bigunova N., Kosovets M. Communicative tactics of positive emotional impact in English fictional detective discourse. *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*. # IX (2), Trnava: University of SS Cyril and Methodius in Trnava, 2024. P. 2-24.
4. Fielding H. Bridget Jones's Diary. London: Picador, 1996. 336 p.
5. Goffman E. On Face-Work: an Analysis of Ritual Elements in Social Interaction. *Communication in Face to Face Interaction*. Harmondsworth, 1972. P. 5-45.
6. Highmore J. Message. London: Headline Review, 2009. 425 p.
7. Jonker J. I'll be your Sweetheart. London: Headline, 2005. 406 p.
8. Kinsella S. The Secret Dreamworld of a Shopaholic. London: Black Swan, 2000. 320 p.
9. Pym B. A glass of Blessings. London: Virago, 2009. 277 p.
10. Spark M. Memento Mori. London: Virago, 2010. 226 p.
11. Trollope J. Marrying the Mistress. London: Black Swan, 2001. 333 p.